

Uit de boeken

Marthe Donas, EINDELIJK

Raar maar waar, over Marthe Donas (1885-1967) bestond nog geen monografische studie van enige omvang. Door het boek van Kristien Boon is deze anomalie rechtgezet.

Wie was die dame van wie wij zo weinig afweten? Enkel insiders kennen haar als één van de pioniers van kubisme en abstractie in ons land. Die rol wordt omstandig uit de doeken gedaan in *De Abstracte Schilderkunst in Vlaanderen*, het standaardwerk uit 1963. Maar Michel Seuphor en zijn team zien het onderwerp door de bril van de abstractie en zo blijft een groot gedeelte van haar persoonlijkheid en werk buiten beschouwing.

Met deze studie wordt voor het eerst een globaal beeld van Marthe Donas opgehangen. Er zijn zoveel merkwaardige aspecten aan deze vrouw dat deze ene studie onvoldoende is om haar volledig te vatten. Bovendien is de bibliografie over haar niet erg uitgebreid. Zijzelf heeft gelukkig enkele autobiografische geschriften nagelaten waarvan Kristien Boon dankbaar gebruik heeft gemaakt. Zij beseft trouwens ten volle dat de kous niet af is. In de inleiding geeft ze toe dat er nog veel onopgeloste vragen en te veel veronderstellingen zijn. Zij drukt daarom de terechte wens uit dat aan de studie van Marthe Donas wordt verder gewerkt. Dat kunnen wij enkel toejuichen. Maar wat heeft Boon dan wel bereikt?

Het boek dat zich globaal als een tweeluik aandient, geeft ons voor het eerst een vrij goed overzicht van Donas' levensloop. En deze is allesbehalve banaal te noemen. De strijd die zij als burgermansdochter tegen haar familie moet voeren om haar kunstenaarstalent tot ontplooiing te laten komen, is de rode draad van haar jonge jaren. Zo moet zij zelfs met hangende pootjes de familiekring opnieuw vervoegen na haar kubistisch avontuur te Parijs. Haar atelier, 26 rue du Départ te Montparnasse, laat zij over aan Piet Mondriaan. Zij heeft dan een tijdje met de crème de la crème van de avant-garde meegedraaid, maar niemand weet het, zeker in Antwerpen niet. Paul van Ostaijen die zich in Vlaanderen als de kenner bij uitstek van het kubisme opwerpt, is niet te beroerd om te verklaren dat hij die Tour d'Onasky niet kent. Als Michel Seuphor haar werk in het tijdschrift *De Stijl* ziet staan, denkt hij met de zoveelste flauwe grap van Theo van

Marthe Donas

Kristien Boon

Doesburg te maken te hebben. Wie is die kunstenaar die signeert met Tour Donas, Tour d'Onasky of gewoonweg Donas, maar nooit met Marthe Donas? Het is het drama waarmee zij worstelt: zij is een vrouw in de machowereld van de avant-garde. Het had nog eens een emancipatorisch gevecht gevraagd om de erkenning als vrouw af te dwingen. Om die dubbele strijd te voeren, voelde zij zich niet sterk genoeg. Nog een kwaal waarmee vrouwelijke kunstenaars opgezadeld zitten: in 1927 moet zij omwille van huishoudelijke beslommingen het schilderen opgeven. Die onderbreking duurt twintig jaar. Deze tweede periode is totnogtoe zo mogelijk nog minder gedocumenteerd geweest dan de eerste. Met plezier ontdekken wij dus een kunstenaars die haar eigen weg zoekt in een volledig vernieuwd artistiek landschap. Zij schuwt stijlbreuken noch eigenzinnige experimenten, zoals het gebruik van stukken mousse, als levendige kleuraccenten in abstracte composities.

Aan ontdekkingen dus geen gebrek. De stilistische duiding van dit veelzijdig werk is het onderwerp van het tweede luik van deze studie. Spijtig genoeg lijkt de auteur hier wat overdonderd door haar onderwerp. Toegegeven, Donas werkte in één der meest dynamische periodes van de Westerse kunstontwikkeling en Kristien Boon wil ons die bewegingen allemaal duidelijk situeren,

maar hierdoor verliest zij de eigen evolutie van Donas te veel uit het oog. Donas eet van verschillende walletjes, haar werkt evolueert met een razende vaart. Telkens zij weer nieuwe ontmoetingen doet, is dat afleesbaar in haar oeuvre, niet als slaafse navolging, maar als een verrijking van haar artistiek idioom. Meer nog dan door de tekst worden wij op dit punt door de vormgeving van het boek in de steek gelaten. Aan reproducties van werken is er zeker geen gebrek, maar alles staat behoorlijk door elkaar. Dit is slechts ten dele te wijten aan de tweetaligheid van het boek die ervoor zorgt dat het verhaal hoofdstuk per hoofdstuk tweemaal achter elkaar verteld en op gelijkwaardige wijze dient geïllustreerd te worden. In deze omstandigheden is het haast onbegonnen werk om het werk in zijn chronologisch samenhang te overlopen. Dit zou nochtans een boeiende, en naar mijn gevoel onontbeerlijke, oefening kunnen zijn. Donas is een rusteloze zoeker die zeer divers werk gebracht heeft, maar haar stijldiversiteit nooit als dusdanig geëta-leerd heeft. Wellicht dacht zij er gewoon

niet aan. Die houding wordt treffend geïllustreerd door een ronduit schitterend zelfportret uit 1920, waarin zij zichzelf, met een achttiende-eeuws aandoende verfijning, als een jonge melancholische vrouw voor haar schildersezal uitbeeldt. Op datzelfde tijdstip staat haar abstract werk in tijdschriften als *De Stijl* en *Der Sturm*. De evolutie van haar stillevens verdient een volledige studie, ook zo haar tekeningen, haar materiegebruik, de allereerste werken van haar tweede creatieve periode, maar dat is allemaal voor later. Het boek sluit af met een korte, erg levendige getuigenis van de dochter van de kunstenaars en met een verdiende groet aan Maurits Bilcke (1913-1993), onvermoeibare propagandist van het werk van Marthe Donas. (RS)

Marthe Donas door Kristien Boon,
(112 blz.),
Stichting Kunstboek,
ISBN 90-5856126-7, € 45

Bouwen in Beeld.

De collectie van het Architectuurarchief van de Provincie Antwerpen

Zo'n vijftien jaar geleden startte de dienst Cultureel Erfgoed van de provincie Antwerpen met een Architectuurarchief. De vraag kwam toen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en landschappen en het siert de provincie Antwerpen dat ze hier als enige op in ging met een enorm uitgebreid archief als gevolg. De ernst en de professionele omkadering van het opzet boezemde dermate vertrouwen in dat vele architecten of hun familie, vakverenigingen en immobiel-
ënfirma's hun archiefondsen aan de provincie overmaakten.

Er zitten tal van ronkende namen bij zoals de firma Engetrim, verantwoordelijk voor de verkalving van de wijk Zurenborg, Emile Thielens, Eduard Van Steenberghe, Léon Stynen en Jos Smolderen. Het zwaarlijvige boek vergezeld de gelijknamige tentoonstelling die vorige

maand liep in Antwerpen, maar staat volledig op zichzelf. De fondsen die het archief wist te verwerven komen aan bod. Daarnaast geven enkele inleidende artikels een boeiend overzicht van de bouwgeschiedenis in stad en provincie. De verschillende auteurs behandelen de geschiedenis van de architectuur: van revolutie tot wereldbrand, art nouveau in de stad, art deco, modernisme en traditionalisme en bouwen van 1945 tot 1975. Het fraai uitgegeven boek van niet minder dan 300 blz. bevat talloze unieke foto's, tekeningen en bouwplannen. We zien bijvoorbeeld het staalskelet van de Boerentoren in 1930, beelden uit de tentoonstelling 'Goed Wonen' in 1952 en ontwerptekeningen voor de Pius X-kerk uit Wilrijk. (PW)

Bouwen in Beeld.

De collectie van het Architectuurarchief van de provincie Antwerpen, uitgegeven bij Brepols, ISBN 90-5622 058-6, € 49.

Ik zou graag een zo volledig mogelijke tentoonstellingsagenda opgenomen willen zien in het blad okv Tanto. Vroeger was de agenda veel uitgebreider. Nu mis ik nogal eens een voor mij interessante tentoonstelling omdat ik niet op de hoogte ben. Overigens vind ik okv Tanto een mooi uitgevoerd blad.

C. MOUS UIT ETEN-LEUR (NL)

Zoals abonnee Stany Sterckx zou ik graag een gedrukte exhaustieve tentoonstellingskalender in OKV terugvinden. Niet iedereen bezit een PC waar hij de tentoonstellingskalender kan raadplegen.

HAUTEKIET-KOTEN M. UIT OOSTENDE

Eén van de hoofdredenen waarom ik een abonnement nam op OKV was de weergave van een volledige tentoonstellingskalender. Graag zag ik die eigenlijk gedrukt behouden in uw tijdschrift. De veelheid aan websites, e-mails... overspoelt iedereen met info. Het lijkt mij interessanter uw tijdschrift en de kalender gedrukt te kunnen raadplegen op 'dode momenten'.

JOHAN VANNIEWENHUYSE

De info per tentoonstelling is beperkt. Alleen de grote publiekstrekkingen worden vermeld in de gedrukte tento, terwijl we daar via tv, een gewone krant en media die op de grote massa gericht zijn ook info over kunnen vinden. Vroeger gebruikte ik de gedrukte versie om te kijken of er ergens een tentoonstelling was die me interesseerde, maar op die manier werkt de web-versie helemaal niet: daar moet men al weten waar men naartoe wil, naar welk museum of naar welke stad, voor men iets kan zoeken. Beginnende kunstenaars zonder grote naamsbekendheid bijvoorbeeld, vallen nu volledig uit de boot omdat zij de grote media niet halen.

Een zo volledig mogelijk overzicht, zij het met alleen de basic-gegevens over openingsuren etc., zou in dit opzicht nuttig zijn. Dan kan men nog altijd op de website van het betreffende museum of van de galerie uitgebreidere info vinden indien gewenst.

MARTINE SLACHMUYLDERS UIT BRECHT

Ik geef les aan toekomstige leraren plastische kunsten en ik ben ervan overtuigd dat een gedrukte tentoonstellingskalender warm onthaald zal worden. Men heeft nood aan gebundelde informatie. Ik hoop in naam van mijn vakgroep en mijn studenten dat deze weldra te verkrijgen zal zijn.

LEEN VANHEUVERZWIJN UIT BRAKEL

Hiermee sluiten we deze discussie af. We proberen met uw opmerkingen rekening te houden. De onschuldige hand koos Leen Vanheuverzwijn uit Brakel die het fraaie Museumboek binnenkort in haar bus krijgt.

We openen een nieuwe discussie: "Mag een museum haar kunstbezit verkopen?" Stuur uw mening naar info@okv.be of per kaartje. Uit de vele inzendingen halen we nadien een winnaar goed voor de twee 'Heiligen herkennen' boeken: Sancti en Sanctus.

Caermersklooster

Provinciaal Centrum voor Kunst en Cultuur
Vrouwebroersstraat 6 (Patershol) 9000 Gent
tel. 09 269 29 10 - fax 09 269 29 11
caermersklooster@oost-vlaanderen.be
www.caermersklooster.be

tentoonstellingen

IMIGONGO uit Rwanda van mest tot design

van 10 november t.e.m. 9 januari 2005

Volkenmoord is van alle tijden

van 10 november t.e.m. 9 januari 2005

Graag onze e-nieuwsbrief?

mail naar: caermersklooster@oost-vlaanderen.be

